

JADE
McGLYNN

VENÄJÄN
SOTA

DOCENDO

JADE
McGLYNN

VENÄJÄN
SOTA

Suomentanut Kyösti Karvonen

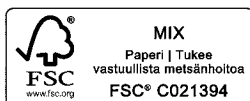
DOCENDO

Suomennoksen copyright © Kyösti Karvonen ja Docendo 2022
Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Englanninkielinen alkuteos
Russia's War
Copyright © Jade McGlynn 2023

This edition is published by arrangement
with Polity Press Ltd., Cambridge.

Taitto: Jukka Iivarinen, Taittopalvelu Vitale
Kansi: Jarkko Lemetyinen, KatseDesign

ISBN 978-952-382-658-8
Painettu EU:ssa

Ukrainaisille ystäväilleni, kollegoilleni ja sankareilleni.

SISÄLLYS

Suomenkielisen painoksen esipuhe	9
Kiitokset.....	11
Esipuhe: Usko ja epäusko	15
1 Huono tsaari.....	19
2 Putinin gallupit	35
3 Mitä ”sota” on venäjäksi?	65
4 Aivopesua	101
5 Olemme sodassa lännen kanssa.....	131
6 Ukraina-kammoiset.....	175
7 Palauttaminen, pelastus, kosto.....	201
8 ”Me menemme taivaaseen, he vain korahtavat.”	227
Johtopäätökset: Miten Venäjä hävisi sodan.....	253
Lähdeviitteet.....	271
Henkilöhakemisto	295

SUOMENKIELISEN PAINOKSEN ESIPUHE

Kun asuin Pietarissa, minulla oli tapana matkustaa melko usein pienellä *maršrutkalla*, minibussilla, Lappeenrantaan. Tein niin vetääkseni henkeä, vaihtaakseni maisemaa, tunteakseni olevani hieman lähempänä kotia. Kerran myöhästyin paluubussista Viipurin ja olin jumissa, kunnes rajavartija, joka oli ymmällään siitä, miksi nuori englantilaistytty hortoili Suomen ja Venäjän rajan ylityspaikalla, päästi minut pälkähästä ja löysi minulle paikan takaisin kotiin päin Venäjälle matkalla olleesta bussista. Kun ottaa huomioon nämä seikkailut ja vaalimani myönteiset muistot Suomesta, minulle on suuri kunnia, että kirjani on suomennettu. Matkoillani maahanne tajusin, että Suomessa katsottiin Venäjää, sen aikeita ja sen kyvykkyksiä pragmaattisesti mutta selvänäköisesti.

Monet ovat tulkinneet Suomen päätöksen liittyä Natoon äkkijyrkäksi Venäjä-politiikan käännökseksi. Kyse on kuitenkin myös siitä, että Nato-jäsenyys on jatkoa suomalaisten pragmaattisuudelle ja heidän geopoliittisen ympäristönsä tarkkanäköiselle arvioinnille. Kirjoitin tämän kirjan englantia puhuville lukijoille, joilla ei ole Suomen historiaa eikä Suomen ymmärrystä Venäjän politiikasta ja venäläisistä. Mietin kuitenkin, saattaisiko Suomi olla monella tapaa sittenkin parempi kohdeyleisö tälle kirjalle. Onhan Suomella vuosisataiset kokemukset yhteydenpidosta Venäjään. Suomi tunnistaa Venäjään liittyvät nyanssit, eikä sillä ole ollut varaa ylellisyyteen tehdä Venäjästä ja venäläisistä

stereotypioita. Viime kädessä arvion tekeminen kuuluu kuitenkin sinulle, suomalainen lukija.

Jos arviosi on myönteinen, kiitokset siitä kuuluvat avulle, jota olen saanut suomalaiselta kustantajaltani Docendolta ja kustannuspäällikkö Heli Bergiukselta, sekä suomentaja Kyösti Karvosen huolelliselle tarkkuudelle ja merkittävälle taidolle. Ja tietysti suomalaiselle rajavartijalle, joka auttoi minua silloin vuosia sitten. Kiitos.

KIITOKSET

Joka kuukauden 24. päivä otan valokuvan tyttövuovastani. Hänestä ei ole kuitenkaan kuvaa siltä päivältä, jolloin hän täytti kaksi kuukautta, sillä Venäjä hyökkäsi Ukrainaan tuona päivänä, 24. helmikuuta 2022. Tuo päivä merkitsi sitä, etteivät tuhannet ukrainalaiset vanhemmat pysty enää koskaan ottamaan valokuvaa vauvoistaan. Koska vanhemmat on siepattu, karkotettu tai tapettu. Tämä kirja kertoo venäläisistä, ihmisistä, jotka sieppasivat, karkottivat tai tappoivat heidät tai joko hyväksyivät teot tai eivät välittäneet niistä. Oikeasti kirjan pääosassa on kuitenkin Ukrainan vastarinta. Tästä syystä, niin mitätöntä kuin se onkin, haluan ensimmäiseksi kumartaa pääni ukrainalaisille aiheutettujen miljoonien henkilökohtaisten murhenäytelmien edessä. Tavallisten ukrainalaisten pitäisi voida murehtia siitä, onko tukka huonosti, mitä laittaa päivälliseksi tai olisiko varaa ostaa tämä tai tuo tavara. Heidän ei pitäisi joutua murehtimaan poikansa hautamisesta etupihalle tai siitä, mistä tonkia ruokaa, tai siitä, mitä tehdä nyt, kun heidän talonsa on tuhoutunut.

Olen kiitollinen siitä, etten ole henkilökohtaisesti joutunut kokemaan tuollaista murhenäytelmää. Olen silti kiitollinen myös siitä, että minulla on ukrainalaisia ystäviä ja kollegoita, jotka ovat auttaneet minua etuoikeutettua näkemään edes jotakin, ymmärtämään Ukrainaa ja sitä, miten Ukrainaa voi auttaa. Kiitokset Julija Bidentkolle, Saša Danyljukille, Aliona Hlivkolle, Olesja Stepantšukille, Dmytro Tretjakoville ja monille muille,

joille on parempi, että he pysyvät nimettöminä, mutta jotka tietävät, keitä tarkoitan.

Koska kirjoitin kirjan viidessä kuukaudessa, minun on väis-tämättä kiitettävä lukuisia ihmisiä, jotka mahdollistivat tämän. Ensinnäkin kiitän Altynay Jusunovaa hänen erinomaisista tutkijantaidoistaan ja avustaan Telegram-tutkimuksen teossa sekä Yanliang Pania hänen avustaan mitä eriskummallisimmissa tehtävissä ja siitä, että hän mahdollisti keskittymiseni tähän kirjaan. Näiden kahden supertähden lisäksi haluan mainita erityisesti seuraavat ihmiset, jotka kaikki tukivat minua antaen aikaansa ja neuvojaan sekä muokaten tekstiä, keskustellen ja inspiroiden: Lucy Birge, Thomas Brenberg, Ruth Deyermond, Clare Evans, Mark Galeotti, Polly Jones, Michael Kimmage, Ivan Krastev, Felix Krawatzek, Natasha Kuhrt, Marlene Laruelle, Adam Lenton, Aleksei Lohmatov, Edward Lucas, Hennady Maksak, Mira Milosevich, Andrew Monaghan, Jeremy Morris, Patrick Porter, hänen ylhäisyytensä suurlähettiläs Vadym Prystaiko, Lena Racheva, Alan Riley, Issy Sawkins, parlamentin jäsen Bob Seely, Ira Štšerbakova, Andrei Tsigankov, Pany Xenophontos, opiskelijani Montereyn dialogissa, Montereyn kesäsymposiumissa ja Saksan apurahasäätiössä Studienstiftungissa, Uilleam Blacker, Tim Frye, Ian Garner, Paul Goode, Anna Vassiljeva sekä venäläiset kollegani, joiden on parempi pysyä nimettöminä.

Olen kiitollinen kustannustoimittajalleni Louise Knightille sekä Inès Boxmanille heidän antamastaan avusta, jolla tästä kirjasta tuli lukukelpoinen hyvin tiukassa aikataulussa. Myös kaksi nimetöntä lukijaa antoivat minulle korvaamattomia neuvoja. Ne paransivat suuresti useita lukuja ja koko kirjan rakennetta. Haluan kiittää myös kaikkia haastateltaviani, että he suostuivat uhraamaan aikaansa ja kertomaan näkemyksiään ajankohtana, jolloin se oli lievästi sanottuna joko emotionaalisesti rasittavaa tai poliittisesti epäviisasta.

Vaikka tämä kirja on tarkoitettu tavallisille lukijoille, siihen ovat väkisinkin vaikuttaneet ne kaksi vuosikymmentä, jotka olen tutkinut Euroopan sosialismin jälkeisen alueen historiaa, politiikkaa, kulttuuria ja kieliä. Vaikka olen alkujaan venäjän kielen ja kulttuurin tutkija, aloin opiskella Ukrainan historiaa, politiikkaa ja kieltä ensimmäisen kerran vuonna 2014, jolloin asuin vielä Moskovassa. Alkuperäisestä vaistonvaraisesta reaktiostani Venäjän hyökkäykseen (ja sen saamaan julkiseen tukeen) kasvoi syvälinen kiinnostus Ukrainan kulttuurisiin vivahteisiin ja rikkauksiin. Venäjän hyökkäykset Ukrainaan ovat olleet pitkään tutkimustyöni keskiössä valmistuessani filosofian maisteriksi ja toimiessani tutkijatohtorina. Haluankin kiittää ukrainalaisia opettajiani – Olha Homontšukia ja myöhemmin Anastasia Ktitorovaa – siitä, että heidän ansiostaan pystyin avaamaan ukrainalaista näkökulmaa venäläisen lisäksi.

Lopuksi haluan kiittää perhettäni. Tämä lista on aloitettava isästäni ja mummostani, jotka tarjosivat lastenhoitoapua sekä kaikenlaista leluihin ja ruokaan liittyvää apua kyselemättä, miksi olin aina kirjoittamassa aamukahdelta. Samoista syistä haluan kertoa ikuisesta kiitollisuudestani aviomiehelleni, joka on kestänyt minua, kun olen kirjoittanut kaksi kirjaa kahdessa-toista kuukaudessa. Urakkani aiheuttamasta uskomattomasta epämukavuudesta huolimatta hän on aina ollut apunani, lukenut luonnoksiani ja tukenut työtäni. Hän on tehnyt tämän, vaikka hän samaan aikaan tasapainoilee oman, hyvin tärkeän työnsä kanssa ja käy vierelläni taukoamatonta, tuhoon tuomittua kamppailua, jotta olisimme jonkinlainen auktoriteetti vallattomalle pojallemme ja tyttövauvallemme. Haluan kertoa myös kiitollisuudestani kahdelle muulle elämäni päähenkilölle: mussukkani Sasha-poika on harvinaisen hyväntahtoinen, hauska ja utelias luonne, mikä on auttanut minua sovittamaan yhteen työ- ja perhe-elämää ja sytyttänyt uudestaan rakkauteni *Tuomas Veturi*-lastenohjelmaan. Kaunis tyttäreni Lara taas on ollut mukanani

useimmissa tätä kirjaa varten tekemissäni haastatteluissa, työmatkoilla Kaliforniaan, Madridiin ja Varsovaan sekä tapaamassa Ukrainan Britannian-suurlähettilästä. Hän on aina tuonut valoa jopa synkimpiin päiviin. Vaikka monia sellaisia päiviä saattaa olla edesspäin, nämä kolme muistuttavat minua aina elämän hyvyydestä ja ihmeellisyydestä.

ESIPUHE:

USKO JA EPÄUSKO

Mariupolissa on haata, joka on täpötäynnä teloitusrhmien kylmäverisesti murhaamien ihmisten ruumiita. Ketään heistä ei ollut tunnistettu asianmukaisesti, eikä heitä enää koskaan tunnistettaisikaan. ”Voimme jo nähdä, että täällä on aika paljon ruumiita. Paikalliset sanovat, että univormuihin pukeutuneet sotilaat tulivat autoilla ja heittivät ruumiit näihin aikaisemmin kaivettuihin juoksuhautoihin.”¹ Pormestari Konstantin Ivaštšenko rypistää otsaansa, kun hän selittää katkonaisesti, ettei joitakin ruumiita ole peitetty kunnolla. Kun pormestari, paikallinen mies, lakkaa puhumasta, hänen silmänsä ovat tyhjät. Television kameraryhmä lopettaa kuvaamisen ja lähtee koleran ja rikosten varjostaman kaupungin raunioilta.

Videopätkä leviää seuraavana päivänä Venäjän uutisvirtaan ja sosiaaliseen mediaan. Video vaikuttaa voimakkaasti katsojiin, jotka tuijottavat sitä kauhuissaan. He tuntevat samanlaisia inhoa kuin Mariupolin kuvamateriaalia katsovat läntiset yleisöt. Se saa jotkut toimimaan, toiset kääntämään selkensä, menettämään toivonsa tai käymään taisteluun vastuussa olevia hirviöitä vastaan. Miltei kaikki vihaavat niitä, jotka tappoivat nämä ihmispolot ja saivat ukrainalaispormestarin traumatisoituneet silmät lasittumaan. He ovat perin juurin tyrmistyneitä ulkomaiden tukemiin rikollisiin: Zelenskyiin ja hänen

lännen tukemiin natseihinsa, jotka tappavat Ukrainassa viattomia ihmisiä.

Lukija ajattelee todennäköisesti: pötypuhetta, venäläisethän heidät tappoivat. Olen samaa mieltä, ja meidän väitteidemme tueksi on paljon todisteita. Emme ole kuitenkaan olleet rikospaikalla, emme ole tehneet perinpohjaista tutkimusta tai keränneet asiantuntemusta, jotta voisimme arvioida, milloin nämä ihmiset tapettiin ja milloin heidän ruumiinsa siirrettiin joukkohautaan. Tietomme siitä, että syyllisiä ovat pikemminkin venäläiset kuin ukrainalaiset, nojaavat asiatietoihin perustuviin oletuksiin ja viisauteen olla uskomatta tippaakaan venäläisyyden väitteisiin tai pormestari Ivaštšenkon tapaisiin käytyihin.² Venäläiset kuitenkin uskovat näihin lähteisiin, tai ainakin harvat heistä uskovat hiukkaakaan läntisiin tai ukrainalaisiin käsityksiin. Monille meistä, jotka seuraamme kauhuissamme Ukrainassa joka päivä jatkuvaa hyökkäystä, venäläisten näkökulma on käsittämätön – yhtä hämmentävä kuin kuvottavakin. Jos kuitenkin tutkimme tarkemmin noita käsityksiä muokkaavia vahvoja voimia, tulee syistä, miksi venäläiset tukevat sotaa, paljon selvempiä, joskaan ei yhtään vähemmän hämmentäviä.

Venäjä aloitti 24. helmikuuta 2022 kansanmurhaan tähtäävän sodan rauhanomaista naapuriaan vastaan. Venäjän asevoimien valloilleen päästämä väkivalta on tuhoisaa Ukrainalle, maailmalle ja Venäjälle itselleen. Sille, mitä Venäjä tekee nyt tai mitä se on tehnyt Ukrainassa vuodesta 2014 lähtien, ei voi olla mitään oikeutusta. Siitä huolimatta monet venäläiset todellakin pitävät sotaa oikeutettuna ja jopa hyväksyvät sen. Se on heidän sotansa, Venäjän sota, ei yksinomaan Putinin. Kunnioitan niitä rohkeita venäläisiä, jotka ovat vastustaneet hyökkäystä aktiivisesti ja ovat tehneet väsymättömästi työtä tukeakseen ukrainalaisia usein odottamattomilla tavoilla. He ovat käsittämättömän rohkeita. Tämä kirja ei kuitenkaan kerro heistä eikä myöskään tosiuskovaisista, julmuuksista tekevästä sotilaista. Kummatkaan

eivät ole edustavia ryhmiä. Sen sijaan tämä kirja käsittelee venäläisiä, jotka myöntyvät sotaan, tavallisia ihmisiä, enemmistöä. Minulla ei ole pienintäkään toivoa ratkaista Venäjän ”arvoitusta” tuosta vain. Haluan silti ilman muuta tutkia sitä monimutkaista kontekstia, jossa nämä samat venäläiset ymmärtävät käymäänsä sotaa.

Sitä, että venäläiset hyväksyvät sodan, selittää Venäjän yhteiskunnan paradoksaalinen luonne, joka on sekoitus militarisoitua rituaalia ja apatiaa. Kreml tukee ja levittää tätä sekoitusta narratiiveilla, jotka saavat eri tavoilla vastakaikua eri ryhmissä. Vuodesta 2014 lähtien Kreml ja sen tukijat ovat masinoineet kokonaisen strategisen kielen Ukrainan ympärille. Tarinassa on tuttuja hahmoja ja tapahtumia. Se käyttää hyväkseen ihmisten tunteita, ennakkoluuloja, toiveita ja pelkoja rohkaistakseen tietynlaisia tapoja osoittaa tukea, nujertaakseen toisia tapoja ja eliminoidakseen aktiivisen opposition. Nämä narratiivit ovat usein pikemminkin yhdessä kehitettyjä kuin ylhäältä päin tyrkytettyjä temppeuja, ja ne on valittu herättämänsä vastakaikun perusteella. Aivan kuten Kremlin tukemat disinformaatiokampanjat ulkomailla, myös Venäjän valtiolliset tiedotusvälineet, joissa on suosiosta ja vaikutuksen tekemisestä kilpailevia erilaisia toimijoita, tunnistavat taitavasti, mikä saa vastakaikua, ja käyttävät sitä hyväkseen.

Sotapropagandistit tietävät, miten vetää puoleensa yleisöä ja miten tehdä vaikutus Kremliin. He ovat tarinankertojia, eivät viestinviejä. Seuraavilla sivuilla väitän, ettei Venäjän tiedotusvälineiden sisältö ole tulosta Kremlin tuputtamasta narratiivista. Se on tulosta erilaisten toimijoiden, mukaan lukien tavallisten venäläisten, yhdessä tekemästä mukavammasta versiosta heitä ympäröivästä maailmasta. Hyödynnän työssäni sitä, että olen analysoinut tarkasti Venäjän valtiollisia tiedotusvälineitä kymmenen vuotta. Lisäksi analysoin dataa, joka sisältää lähes 75 000 venäläisen sosiaalisen median alustan Telegramin postausta.

Samaten hyödynnän Venäjän ja Ukrainan viranomaisten, eliitin ja tavallisten ihmisten haastatteluja sekä omaa kokemustani elämisestä ja työskentelystä Venäjällä pitkiä aikoja, jolloin tutkin Venäjän tiedotusvälineitä, historiaa ja politiikkaa. En aio esittää suurisuuntaisia väitteitä venäläisestä sielusta. Kirjoitin tämän kirjan tarkoituksenani selittää, miksi venäläiset tukevat sotaa ja mitä tuo tuki itse asiassa tarkoittaa kontekstissa, jossa he eivät (juurikaan) tunne voivansa vaikuttaa poliittisesti.

Kun yritän selittää tätä tukea kirjan lukijalle, teen vertailuja ja analogioita muihin maihin, etenkin länsimaihin.³ Niiden tarkoitus ei ole suhteuttaa, vaan osoittaa, milloin muilla kansoilla on ollut tehtävänänsä samanlaisia valintoja ja milloin ne ovat reagoineet samalla tavalla. Siitä huolimatta jokainen onneton maa on onneton omalla tavallaan. Venäjän yhteiskuntaa vainoaa sen ratkaisematon verinen historia, jonka haavoja Kreml avaa jatkuvasti uudelleen käyttäessään 1900-luvun terroria, sotaa ja nälänhätää poliittisesti hyödykseen. Vastarinta on hyödyttömiä, kun ottaa huomioon sen, että kaikesta terroristista, useimmista nälänhädistä ja joistakin sodista vastuussa olevien miesten perilliset johtavat maata edelleen. He ovat juurruttaneet maahan historiamyytin vahvistaman rikollisen kultin. Putinin perimään vallan vertikaaliin yhdistyy kohti diktatuuria etenevä autoritaarisuus. Tämä kaikki on luonut ihanteelliset olosuhteet, joissa kukoistaa erityisen sairas käsitys venäläisestä identiteetistä. Kun käsittelen Putinia oireena, en synnä, tutkin samalla myyntejä, muistoja ja lyhytnäköisyyttä, jotka työntävät maata kohti katastrofia. Ne roikuttavat maan kansalaisia katkeruuden, turvattomuuden ja pelon täyttämässä voimassa, joka tuhoaa kaiken tieltään.

HUONO TSAARI

”Tulet hermostuttamaan monia ihmisiä”, Ukrainan entinen ulkoministeri ja nykyinen Britannian-suurlähettiläs Vadym Prystaiko sanoi. Hän tuki lähtökohtaani, mutta monia keskusteluja Venäjän sodasta käyneenä varoitti minua siitä, ettei kirjani nimi olisi suosittu. ”Monet läntiset poliitikot haluavat maalata tämän pelkästään Putinin sodaksi, se sopii heille paremmin.”¹ Käsitystä, että Putin hyökkäsi Ukrainaankin venäläisistä huolimatta, kannattavat usein länsimaalaiset, joilla on suuri joukko venäläisiä tuttavuuksia. Nämä tuttavat ovat kuitenkin liberaaleja moskovalaisia, jotka ovat erittäin edustamaton otos. Oletus, että pelkästään yksi huono tsaari, yksi mätä omena, pilaa koko sadon, vahvistaa rohkaisevaa tunnetta siitä, että kunhan Putinin sukupolvi on kuollut, Venäjän kansakunta astuu iloisesti edistyksen tielle länttä ihailevan ja kadehtivan liberaalin nuorisopatistelemana. Ymmärrän tämän narratiivin vetovoiman, ja haluaisin itsekkin uskoa siihen. Siinä on vain se huono puoli, ettei se ole totta. Suuri määrä venäläisiä kannattaa Venäjän Ukrainassa käymää sotaa, ja vieläkin useampi hyväksyy sen.

”Venäjä on tätä mieltä” -lausunnon tapaiset käsitykset ovat tietysti luonnostaan virheellisiä: Venäjä on monimuotoinen maa, jossa asuvilla erilaisilla ihmisillä on erilaisia näkemyksiä. Useimmat näistä ihmisistä eivät kuitenkaan vastusta Ukrainaa

vastaan käytävää sotaa, ja he pitävät Putinista tai ainakin siitä, mitä hän sanoo ja myy heille. Jotta ymmärtäisi tämänkaltaisen hyväksynnän juuret, on asetettava kontekstiin, josta käsin monet venäläiset käsittävät ja kokevat maailman. Heidän näkökulmaansa värittävätkin Neuvostoliiton romahtamisen aiheuttama trauma, maan instituutioiden ja johtajien kieltäytyminen menneisyyden rikosten tunnustamisesta sekä monien hallintojen kyvyttömyys sulauttaa maa ”kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestykseen”. Nämä haasteet ovat yhdessä osaltaan luoneet identiteettikriisiä ja katkeruutta, jotka Putin on pystynyt kanavoimaan tehokkaaksi poliittiseksi voimaksi. Tämä atavismiin, loukkaantumiseen ja väkivaltaisuuteen perustuva voima vaikuttaa venäläisiin monin tavoin palvelen Kremlin tarpeita. Tässä voimassa ei ole sijaa toivolle, ainoastaan kostolle; ei kehitykselle, ainoastaan pelastukselle; eikä tulevaisuudelle, vaan vain toistuvalla menneisyydellä, jossa ihmiset voivat suojautua nykyisyydeltä.

Vailla menneisyyttä olevat tai identiteettinsä kanssa painiskelevat ihmiset turvautuvat usein sukututkimukseen. He ostavat esi-isistään kertovia DNA-testejä saadakseen yhteyden esi-isiensä kulttuuriin ja ymmärtääkseen, keitä he ovat ja mistä he tulevat. Monet löytävät menneisyydestään ja verisukulaisistaan, joita he eivät ole koskaan tunteneet, vakaamman version itsestään. Tämä käännös menneisyyteen on paradoksaalisesti vuorovaikutuksessa itsensä uudelleen löytämisen ja uudistumishalun kanssa. Näin siinä ei ole kysymys niinkään halusta tukea inhimillisen kyvykkyyden kasvua, muuttumista ja sopeutumista. Pikemmin halutaan löytää perusolemus, alkuperä, josta olemme syntyneet, ja todistaa, ettemme ole täysin keksittyjä tai kuviteltuja. Kansat, jotka tuntevat tarvetta todistaa sukujuurensa, voivat edetä samaa polkua: jäljittää kuolleensa ja kaivaa kuvaannollisesti esi-isänsä esiin ymmärtääkseen, ”keitä ovat”, vastaamalla kysymykseen, ”keitä he olivat”. Kansakunnat vahvistavat oman

olemassaolonsa ja tulevaisuutensa, kun ne kunnioittavat kuolleitaan sekä käyttävät perinteitä ja rituaaleja saadakseen heihin yhteyden ja heidät ikään kuin takaisin eläviksi.

Venäjän totaalisisessa identiteettikriisissä myös poliitikot ja tavalliset ihmiset nostavat kuolleet esille etsiessään merkitystä. Kuolleet eivät kuitenkaan tuo ratkaisua, vain lisää kuolemia. Historioitsija ja kulttuuriteoreetikko Aleksandr Etkind katsoo, että jälkineuvostolainen kulttuuri on ”hautaamattomien maata”, jossa 1900-luvun puolivälin tapahtumat ovat yhä voimakkaasti hengissä ja ristiriidassa poliittisen nykyisyyden kanssa.² Venäjän johtajat eivät pysty panemaan järjestykseen menneisyytensä veren huuhtelemia sivuja. He eivät myöskään pysty rakentamaan niistä myönteistä tarinaa tavalla, joka tunnustaisi murhenäytelmän syvyyden. Sen sijaan he unohtavat tai ulkoistavat tragedian ja piilottavat sen mataliin hautoihin Venäjän valtion ja sen edeltäjien murhaamien viereen.

Venäjän viranomaiset ja turvallisuuspalvelut asettavat muistolaattoja näiden hautojen päälle naamioidakseen kuolinsyyn. He väittävät stalinististen puhdistusten uhreja fasistien toisessa maailmansodassa tappamiksi venäläisiksi ja käyttävät karkeasti hyväkseen murhattujen ruumiita väärentämällä ne todisteiksi omasta sankaruudestaan ja uhriutumisestaan. Tällainen prosessi on menossa Sandarmohissa, Karjalassa. Turvallisuuspalvelu FSB väittää, että suuren terrorin aikana teloitettujen Stalinin uhrien täyttämässä joukkohaudoissa olisi itse asiassa natsien teurastamia neuvostosotavankeja. Venäjän viranomaiset vainoavat paikallishistorioitsijoita, esimerkiksi Juri Dmitrievä, koska he ovat esittäneet viranomaisten väitteet kumoavia todisteita. Viranomaiset käyttävät näitä uhreja todisteena kampanjassa, jolla pyritään esittämään toinen maailmansota neuvostoliittolaisten kansanmurhana. Oikeasti monet uhrut kuuluivat ukrainalaisten kirjailijoiden ja taiteilijoiden ”teloitettuun renessanssiin”.³

Ruumiita ei käytetä elävien hallitsemiseksi vain Venäjällä. Kun Jugoslavian diktaattori Josip Broz Tito kuoli, serbit alkoivat kaivaa ylös toisessa maailmansodassa tapettuja sukulaisiaan. Monissa tapauksissa he eivät olleet voineet surra rakkaidensa kuolemaa tai edes puhua näiden kuoleman kansanmurhaluonteesta. Heidän oli tukahdutettava traumansa ”veljeyden ja yhtenäisyyden”, Jugoslavian valtion maksiimin nimessä. Ylös kaivamiset olivat kuitenkin kuin groteski karnevaali, jonka takia he pikemminkin kokivat trauman uudestaan kuin pääsivät siitä. Yhtäkkiä tuntui siltä, etteivät nuo sukulaiset olleet suinkaan kuolleet. He olivat palanneet henkiin ja riivasivat lapsiaan ja lapsenlapsiaan vuosien 1941–1945 ratkaisemattomilla jännitteillä – ja olivat valmiita käymään vanhat taistelut uudelleen. Serbia hyökkäsi, Venäjän Ukrainassa käymää sotaa aavemaisesti muistuttavalla tavalla, Kroatiaan ja Bosniaan. Serbia anasti ”historiallisia serbialueita” ja perusteli aikaisempien naapurien teurastamista muistuttamalla niiden (kieltämättä merkittävämmästä ja tuoreemmasta) yhteistyömenneisyydestä natsien kanssa.

Samaan aikaan, kun Jugoslavian television kameraryhmät kuvasivat häirittyjä hautoja, Berliinin muuri oli murtumassa 1 300 kilometrin päässä. Euroopan johtajat juhlivat vuonna 1989 tätä uutta aikakautta marssina kohti liberalismia. Heidän olisi pitänyt kuitenkin katsoa etelään ja nähdä, miten historia palaa ja kosta. Jugoslaviaa pidettiin usein Euroopan alitajuisena tai taaksepäin katsovana menneiden vihamielisyyksien airuena. Se on silti enemmänkin vilkaisu menneisyydestä kumpuvaan Euroopan tulevaisuuteen. Alueella on sellaisia historian sivuja, jotka niin länsi yhtä hyvin kuin Venäjäkin ovat mieluummin unohtaneet tai tukahduttaneet väkivaltaisesti. Francis Fukuyama oli tässä enemmän oikeassa kuin väärässä. Hänen historian loppumista koskeva teesinsä ei esittänyt, että maailman maat purjehtisivat liberaalin demokratian auringonpaisteisille ylängöille, vaan enemmänkin ennusti, että maat keksisivät uusia

Kirja tulee järkyttämään monia ihmisiä ja ihan syystä. Se kertoo selkeästi, miten ja miksi tavalliset venäläiset tukevat imperialistista sotaa Ukrainassa.

KEIR GILES, JOHTAVA VENÄJÄ-ASiantuntija

Venäjän brutaali hyökkäys Ukrainaan ja sen julmuudet ovat kauhistuttaneet maailmaa. Miksi enemmistö venäläisistä kannattaa sotaa? He tuntuvat näkevän täysin erilaisen sodan, jossa he ovat rohkeita altavastaaajia ja hyväsydämisiksi sankareita. Venäjä-analyytikko Jade McGlynn paljastaa kirjassa venäläisen enemmistön asenteet ja tuen hyökkäykselle.

Tavallisia Venäjän ja Ukrainan kansalaisia, virkamiehiä sekä ulkopolitiikan eliittiä haastatteleamalla McGlynn on tutkinut venäläisen maailmankuvan valheita ja puolitotuuksia.

Kirja auttaa lukijaa oivaltamaan venäläisyyden syvintä olemusta. Se kertoo monista venäläisistä, jotka uskovat täysin Kremlin seipelmiin ja pitävät sotaa Putinin sankaritekona. Heidän silmissään tämä on Venäjän sota – Ukrainaa vastaan, länttä vastaan, paha vastaan – eikä paluuta voi olla. Suunnitelmallinen, omaan kansaan kohdistunut informaatiovaikuttaminen on tehnyt tehtävänsä.

FT **Jade McGlynn** on Venäjän mediaan ja ulkopolitiikkaan perehtynyt asiantuntija, joka toimii mm. tutkijana King's Collegessa Lontoossa. Hän on kysytty kommentaattori kansainvälisissä medioissa, kuten CNN, BBC, The Times, The Telegraph ja Foreign Policy.

9 789523 826588

KL 32.5
ISBN 978-952-382-658-8

DOCENDO
www.docendo.fi

Kansi: Katse Design